

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Недялка Видева за дисертационния труд за присъждане на образователна и научна степен доктор по философия с преподаване на английски език на тема *Влиянието на етическите въпроси върху информационните технологии*, изготвен от Кристиян Исакофф

Със заповед РД 20-1262 от 08.10.2013 година Кристиян Исакофф е зачислен като задочен докторант в платена форма на обучение. Той е отчислен със заповед ВО20-1695 от 13.10.2015 година. Със заповед РД38-617 от 12.10.2015 година е открита процедура за присъждане на научната и образователна степен *доктор*. Господин Исакофф е положил успешно своите докторантски минимума. Неговото базово образование не е в областта на философията, а в сферата на точните науки. Той е магистър по компютърни науки от Университета в град Трир, Германия. Темата, която дисертантът е избрал да разработи, е *Влиянието на етическите въпроси върху информационните технологии* и е интердисциплинарна по своя характер. Тя му позволява да демонстрира по най-добрия начин натрупания в процеса на образованието си опит. Специално искам да отбележа, че господин Исакофф е приел предизвикателствата, които крие работата в интердисциплинарно поле. В такава ситуация винаги стои рискът представителите на различните теоретични дисциплини да „обвинят“ дисертанта, че направеното от него в едната или другата област не е достатъчно. С особена сила това важи за текстове, които се разполагат в пресечното поле на хуманитарни и точни науки. А случаят на господин Исакофф е точно такъв. Затова и теоретичната смелост, която показва, трябва да бъде оценена по достойнство.

Ще си позволя да направя още един коментар на дисертационната тема. Проблемите, които тя формулира, са нови както в практически, така и в теоретичен план. Едва през последните двадесетина години изследователите започнаха да обръщат внимание върху моралните проблеми, които съпътстват развитието и приложението на компютърните науки. Бих искала обаче да привлека вниманието върху формулировката на темата. Докторантът слага акцента не толкова върху моралните проблеми на използването на компютърните технологии, а тъкмо върху обратното – влиянието на моралните проблеми върху развитието на компютърните науки и тяхното практическо

приложение. Перспективата е сменена. И за мен това е един от приносите от предприетото от господин Исакофф изследване.

Дисертационният труд е в обем от 224 страници Той е изграден от *Въведение*, шест глави – *Философски подход*, *Етически проблеми при информационните технологии*, *Етически проблеми при изкуствения интелект*, *Big Data*, *Етически проблеми в организациите* – и *Заклучение*. Библиографията съдържа 76 източника. Към текста са приложени също така и 34 графики и таблици, които не са самоцелни, а проясняват и илюстрират защитаваните от дисертанта тези. Бих искала да отбележа, че в края на дисертационния труд е включен списък на използваните съкращения. За мен той е свидетелство за две неща. Най-напред за прецизността на автора. На второ място за това, че той си дава ясна сметка за интердисциплинарността на текста и за трудностите не само за автора, но и за читателя.

Заслужава да бъде специално отбелязан подходът към структурирането на текста. Господин Исакофф започва от абстрактното към конкретното. В първа глава той тръгва с изясняването на философските проблеми, за да стигне до анализ на конкретни случаи в последната глава.

Искам да посоча още един момент на изследването. След като е формулирал моралните проблеми, породени от развитието на информационните технологии, авторът откроява и моралните проблеми между участниците в двете страни – както на използващите подобни технологии, така и на „потърпевшите“, ако ми е позволено да се изразя по този начин.

Във *Въведението*, след като прави стегнат преглед на съществуващи в историята на философията концепции, дисертантът се солидаризира с твърденията, че „етиката е клон на философията, опит да се разберат основите на морала.“ (виж Дисертацията, с. 1), а нейната изходна точка е моралът, който се мисли като „от набор от правила, които трябва да се следват“ (виж Дисертацията, с. 1). Казано с други думи, обект на изследване от етиката е доброто, изследване на това, как трябва да постъпваме правилно както към собствения си живот, така и в отношенията си към другия. Господин Исакофф съвършено правилно обвързва моралното поведение със свободата на волята. Според него „човешката воля и свобода на действие се подчинява на лимит по отношение на свободата на другите, тъй като човек не е свободен да прави каквото иска. Споделеното живеене не би проработило без определени основни правила за

отношенията помежду ни. И това е основата на моралното поведение.“ (виж Дисертацията, с. 2) Затова „... етиката има за задача да реконструира условията, които трябва да бъдат изпълнени“ (виж Дисертацията, с. 3), за да може едно действие да бъде оценено като морално. Дисертантът проследява и взаимоотношението между етика и етическите кодекси. Според него те „... изпълняват специална задача: в рамките на изолираните ситуации на действие, те представляват присъствието на обществото“. (виж Дисертацията, с. 2)

В първата глава, озаглавена *Философски подход*, авторът изследва отношенията между теоретична и приложната етика. Според него „приложната етика предполага опит, социални и биологични факти както всяка друга научна теория“. (виж Дисертацията, с. 4) Затова авторът проследява „метаморфозите“ на моралното в различни теоретични и практически области. Водещата нишка е прилагането на „златното правило“.

Във втория параграф на първа глава господин Исакофф въвежда термина „информационна етика“ представя критически основните моменти в теорията на Лучано Флориди. В третия параграф дисертантът проследява връзката между информационната, компютърната етика и философията на информацията.

Третата глава, озаглавена *Етически проблеми при информационните технологии*, са поставени моралните проблеми, които произтичат от широкото приложение на информационните технологии, показани са опасностите, които те крият. Изяснена е същността на акронима РАРА. Много интересна е четвъртата глава, в която се дискутират моралните проблеми при изкуствения интелект и проблема за трансхуманизма.

Господин Исакофф не е пропуснал да открие и проблемите, които съпътстват натрупването на огромни масиви информация и тяхното използване. И споделям самооценката, че това е един от приносните моменти на неговия текст.

Последната глава изяснява моралните проблеми, които възникват в организациите и тяхното осъзнаване и опити за разрешаване.

За мен особено достойнство на дисертационния труд е съчетаването на „високи“ теоретични постановки, тяхното постепенно „приземяване“ и илюстрацията им с разглеждането на конкретни случаи от реалната практика. Това е най-характерно за

последната глава. И според мен това е също едно от достойнствата на дисертационния труд.

Тъкмо към тази част на работата на господин Исакофф е насочен въпросът, който бих искала да му задам. За мен е много интересно как той вижда проблема за отговорността за разработването и използването на информационните технологии в корпоративните организации. Кой трябва да я носи? Какво е мястото и тежестта ѝ в Етическите кодекси?

Дисертационният труд е лично дело на автора. Авторефератът отразява адекватно неговото съдържание, макар и да не го следва буквално. Искам да привлека вниманието към неговата форма. Той започва с КРАТКА АНОТАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО, която показва дълбочината на авторовото вникване във философските тези и уменията те да се реферират адекватно, за да бъде изградена собствената позиция.

Господин Исакофф в своята *Самооценка* е формулирал пет приносни момента, които напълно подкрепям и се солидаризирам с авторовото виждане. Като най-съществени за мен са четвъртият и петият приносни момента, които очертават изработването и прилагането на морални и етически стандарти в организациите. Бих добавила още нещо – очертаването контурите на една възможна етика на информацията.

Нямам общи публикации с Кристиян Исакофф.

Господин Исакофф има две публикации по темата на дисертационния труд – *Ethical Issues in Artificial Intelligence*, in: Economic and Social Development, N.Y., 24.10.2014 и *Big Data – Big Opportunities*, in: Economic and Social Development, Zagreb, 19.12.2014

Заклучение: Достойнствата на предлагания от господин Кристиян Исакофф за защита дисертационен труд на тема *Влиянието на етическите въпроси върху информационните технологии* отговарят на общоприетите стандарти за присъждане на

образователната и научна степен *доктор* и това ми дава основания да предложа на уважаемите членове на научното жури без колебание да му я присъдят.

18.11.2015

София

(проф. д-р Недялка Видева)